

Õiguskantsler

Teie 21.04.2022 nr

Meie 16.06.2022 nr 7-4/220676/2203299

Töövõime ja puude raskusastme hindamine

Lugupeetud avaldaja

Pöördusite õiguskantsleri poole, sest Eesti Töötukassa ei võtnud Teie töövõimet hinnates arvesse seda, et Teil on kutsehaigus. Hilisemas telefonivestluses selgitasite õiguskantsleri nõunikule, et Sotsiaalkindlustusamet ei ole Teil puuet tuvastanud.

Kehtiv töövõime hindamise ja puude raskusastme tuvastamise süsteem ei ole siiski põhiseadusega vastuolus. Riigikogul on õigus otsustada, kellele ja mis tingimustel toetusi määrata.

Kui leiate, et Sotsiaalkindlustusamet ei ole Teie olukorda hinnates arvesse võtnud Teie tegelikku terviseseisundit või kui Teie terviseseisund halveneb, tuleks Teil pöörduda terviseseisundi kontrolliks perearsti poole. Pärast seda on Teil võimalik esitada Sotsiaalkindlustusametile uus taotlus. Perearsti on võimalik ka vahetada, kui Te oma perearstiga rahul ei ole.

Kutsehaigusest tingitud tervisekahju hüvitamise nõue tuleb esitada tervisekahjustuse tekkimise eest vastutavale tööandjale või tööandjatele (kui neid on mitu). Tegevuse lõpetanud tööandja eest võtab vastutuse üle Sotsiaalkindlustusamet. Sel juhul tuleb esitada vastav avaldus ametile. Kahjunõude koostamisel saab Teid aidata näiteks Eesti Kutsehaigete Liit (tegevjuht on Tiina Kink, tel 5235078, kutsehaiged@gmail.com ja tiinaki56@gmail.com).

Kahjunõude juurde lisatakse Sotsiaalkindlustusameti tõend selle kohta, kui suur osa töövõime kaotusest on põhjustatud kutsehaigusest. Sotsiaalkindlustusameti andmetel ei ole Te ametilt niisugust tõendit taotlenud.

Töövõime hindamine ja töövõimetoetus

1. [Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) (PS) § 28 lõige 2 näeb ette, et inimesel on õigus riigi abile töövõimetuse korral. Mis tingimustel riik abi annab, otsustab Riigikogu. Seega on Riigikogul selles asjas suur otsustusõigus. Paramatult tuleb Riigikogul abi andmise tingimusi kindlaks määrates võtta arvesse riigi majanduslikku olukorda ja abi andmise võimalusi, sest riik ei saa inimestele anda rohkem, kui selleks võimalusi on. Abi andmisel võib riik arvestada ka seda, et kui inimesele on tekitatud kahju, siis peab selle hüvitamise eest vastutust kandma kahju tekitaja (PS § 25).

Õiguskantsleri Kantselei

Kohtu 8, 15193 TALLINN. Tel 693 8404. Faks 693 8401. info@oiguskantsler.ee www.oiguskantsler.ee

2. Töövõimereformi eesmärk oli toetada vähenenud töövõimega inimeste töötamist ja töölesaamist ning tagada neile seaduses sätestatud tingimustel ja ulatuses sissetulek ([töövõimetoetuse seaduse](#) (TVTS) § 1 lg 1). Varem tuvastas inimese töövõimetust (inimesele pandud diagnoosi põhjal) Sotsiaalkindlustusamet, aga nüüd hindab inimese töövõimet Eesti Töötukassa, võttes aluseks inimese tegutsemisvõime.

3. Inimeste töövõimet hinnatakse alates 16. eluaastast kuni vanaduspensionieani (TVTS § 2 lg 1).

4. Töövõime hindamisel ei tuvasta Eesti Töötukassa haiguse tekkimise põhjuseid. Nii ei hinda Eesti Töötukassa ka seda, kas tervisekahjustuse eest vastutab endine või praegune tööandja. Töövõime hindamise otsust tehes arvestab Eesti Töötukassa seda, kui võrd on inimese töötamine takistatud töövõime tuvastamise ajal, milline on inimese terviseseisundi muutumise prognoos ning kui kaua võib selle tõttu olla tema töövõime vähenenud (TVTS § 5 lg 1–3). Näiteks pooleliolev ravi võib mõjutada vähenenud töövõime kohta tehtud otsuse kehtivuse tähtaega, sest ravi tulemusena võib inimese terviseseisund muutuda. Seetõttu hinnatakse pärast raviprotsessi lõppemist inimese töövõimet uuesti.

5. Eesti Töötukassa saab töövõime hindamise taotluse esitanud inimese terviseandmed tervise infosüsteemist (TVTS § 5 lg 1 ja 2; § 6 lg 1). Inimene peab olema arsti vastuvõtul käinud viimase kuue kuu jooksul enne töövõime hindamise taotluse esitamist (TVTS § 6 lg 4).

6. Eesti Töötukassa võtab inimese töövõimet hinnates arvesse tervise infosüsteemi andmeid, aga ka neid andmeid, mida inimene ise töövõime hindamist taotledes esitab (TVTS § 6 lg 1). Nii võetakse arvesse inimese enda hinnangut oma tervisele, kuid ka seda, kas ja kui palju ta vajab oma igapäevastes toimingutes teiste inimeste abi, kuidas ta kohaneb terviseseisundist tulenevate muutustega, kas talle on osutatud või osutatakse sotsiaalteenuseid jne (vt töövõime hindamise [taotlusvorm](#)).

7. Töövõime hindamise otsuse kehtivuse ajaks määratakse inimesele töövõimetoetus. Kui töörealisele inimesele määratakse pension, siis töövõimetoetust talle enam ei maksta. Töövõimetoetuse ja pensioni maksmisel on üks ja sama eesmärk, selleks on sissetuleku tagamine. See on põhjus, miks inimene ei või samaaegselt saada kaht sissetulekut (vt ka töövõimetoetuse seaduse eelnõu [seletuskiri](#), lk 24–25). Töövõimetoetuse maksmine lõpetatakse pensioniõiguse tekkimise päevast alates (TVTS § 12 lg 4; § 19 lg 3 p 1).

8. Õiguskantsleri nõunik küsis Teie olukorra kohta selgitusi Eesti Töötukassalt. Eesti Töötukassa andmetel oli Teil kuni 2022. aasta jaanuarini tuvastatud töövõime puudumine ning selle tähtjaks määrati üks aasta. Tähtaega ei määratud pikemaks ajaks sellepärast, et Teie ravi oli pooleli. Töövõime puudumise tõttu maksti Teile töövõimetoetust. Toetuse maksmine lõpetati, kuna Sotsiaalkindlustusamet hakkas Teile alates 8. märtsist 2021 maksma soodustingimustel vanaduspensionit. Seega on riik Teile taganud sissetuleku selleks ajaks, kui Te ise seda teenida ei saa.

Puude raskusastme hindamine ja puudega inimese toetus

9. Puudega inimesele makstakse toetust sel juhul, kui Sotsiaalkindlustusamet tuvastab, et inimesel on kerge, raske või sügav puue. Ka puude raskusastme tuvastamisel võetakse aluseks tervise infosüsteemi andmed. Peale selle võetakse arvesse inimese enda esitatud andmed.

10. Töörealise inimese puude raskusastme hindamisel võetakse aluseks samad andmed, mis võetakse aluseks tema töövõime hindamisel (vt nt Sotsiaalkindlustusameti [kodulehekülge](#)), kuid

puude raskusastet tuvastades inimese töövõimet ei hinnata. Tööealise inimese puude raskusaste määratakse siis, kui tema igapäevane tegevus või ühiskonnaelus osalemine on puude tõttu takistatud ([puuetega inimeste sotsiaaltoetuse seaduse](#) (PISTS) § 2 lg-d 1, 1¹ ja 2¹). Nende takistuste all mõeldakse seda, et inimesel on puude tõttu keeruline asju ajada, liikuda, süüa, suhelda, enese eest hoolitseda jne (vt puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu [seletuskiri](#), lk 3). Seega, kui tööealise inimese tervis ei takista tema igapäevast tegutsemist, siis tema puude raskusastet ei määrata.

11. Õiguskantsleri nõunik küsis selgitusi ka Sotsiaalkindlustusametilt. Ameti hinnangul on Teil küll pikaajalised terviseprobleemid, kuid need ei takista igapäevast tegutsemist ja seetõttu Teil puuet ei tuvastatud.

12. Kui leiate, et tervise infosüsteemis olevad andmed ei kajasta Teie tegelikku terviseseisundit õigesti või kui Teie terviseprobleemid on süvenemas, tuleks Teil pöörduda oma perearsti poole. Pärast seda saate Sotsiaalkindlustusametile uue taotluse. Kui Te ei ole oma perearstiga rahul, on Teil võimalik perearsti vahetada. Selleks tuleb leida uus perearst, kelle teeninduspiirkonnas Te elate ja kelle nimistus on vabu kohti, ning esitada talle avaldus nimistusse registreerumiseks. Perearstide kohta leiate infot Terviseameti [kodulehelt](#) ja ka Eesti Haigekassa [kodulehelt](#). Kodulehel on ka uuele perearstile esitatava avalduse vorm.

Kutsehaigusest tingitud tervisekahju hüvitis

13. Eesti Vabariigi põhiseaduse § 25 annab igapäevase õiguse nõuda talle õigusvastaselt tekitatud moraalse ja materiaalse kahju hüvitamist. See tähendab, et kahju hüvitamist on õigus nõuda ka juhul, kui tervisekahjustus tekkis halbades tingimustes töötamise või füüsilise ülekoormuse tagajärjel.

14. Sotsiaalkindlustusameti andmetel tuvastati Teil kutsehaigus 5. detsembril 1994. Kuna Teie kutsehaigus tuvastati enne 1. juulit 2002, kohaldatakse kutsehaigusest tingitud hüvitise maksmisele [Eesti NSV tsiviilkoodeksi](#) (TsK) sätteid (TsK § 448, 463-468; otsused [3-2-1-50-03](#), p 23 ja [3-2-1-92-03](#), p 25). TsK § 463 lõike 1 kohaselt loetakse tervisekahjustuse puhul varaliseks kahjuks töövõime kaotuse või vähenemise tagajärjel kaotatud töötasu ja tervisekahjustusest tingitud lisakulutused (nt kulutused ravimitele, abivahenditele jne). Tööandja vastutab tekkinud kahju eest, kui on tõendatud, et töötaja tervis on kahjustatud, kahjustus tekkis tööõnnetuse või kutsehaiguse tagajärjel ning selle olukorra on põhjustanud tööandja kas oma süülise või õigusvastase käitumisega (TsK § 448).

15. Kutsehaigusest põhjustatud varalise kahju sissenõudmise tähtaeg ei alga kutsehaiguse tuvastamisest, vaid sellest ajast alates, kui inimene saab tekkinud kahjust teada. Nii võib inimene oma sissetuleku vähenemisest teada saada näiteks alles olukorras, kui ta ei ole enam võimeline sissetulekut teenima ([võlaõigusseaduse, tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja rahvusvahelise eraõiguse seaduse rakendamise seaduse](#) § 9 lg 1; otsuse [3-2-1-177-12](#) p 10; otsuse [2-16-16328/28](#) p-d 10, 11.1 ja 11.2).

16. Kui suure osa oma töövõimest kaotanud kutsehaigust põdev inimene kaotab enne vanaduspensioniiikka jõudmist töö ja seetõttu ka sissetuleku, siis võib eeldada, et tema tervisliku seisundi ja sissetuleku kaotuse põhjuseks on kutsehaigus (otsuse [3-2-1-50-03](#) p 28). Selleks et saaks kutsehaiguse tekkimise põhjustanud tööandjale esitada kahjunõude, tuleb talle esitada tõend kutsehaiguse kohta ning selle kohta, kui suur osa töövõime kaotusest on põhjustatud kutsehaigusest. Kutsehaiguse olemasolu kohta annab tõendi [Kutsehaiguste ja töetervishoiu keskus](#). Sotsiaalkindlustusametilt võib küsida tõendit selle kohta, kui suur osa töövõime

kaotusest on põhjustatud kutsehaigusest (nt kui inimene on töövõimetu, võib tema kutsehaigusest tingitud töövõimetuse osa olla sellest vaid 40%). Sotsiaalkindlustusameti andmetel ei ole Te ametilt niisugust tõendit taotlenud. Selle tõendi saamiseks saate esitada Sotsiaalkindlustusametile [taotluse](#) (vt ka Sotsiaalkindlustusameti [kodulehte](#)).

17. Kui tegite kutsehaiguse põhjustanud tööd mitme tööandja juures, siis jagatakse vastutus tekkinud kahju hüvitamiseks kõigi nende tööandjate vahel. Tööandja vastutust oma õigusvastase käitumise eest ei välista asjaolu, et töötajal olid tervisekahjustused juba enne tööandja juurde tööle asumist (otsused [3-2-1-20-16](#), p 21 ja [3-2-1-55-10](#), p-d 29 ja 30). Kui mõni tööandja on likvideeritud ilma õigusjärglaseta, võtab kahjunõude eest tasumise üle Sotsiaalkindlustusamet. Sellisel juhul tuleb kutsehaigusest tingitud kahju hüvitamise [avaldus](#) esitada Sotsiaalkindlustusametile.

18. Kahjunõuet esitades tuleb arvestada nõude aegumise tähtaegu. Kutsehaiguse tõttu saadud tervisekahju nõuete aegumise tähtajad on sätestatud [tsiviilseadustiku üldosa seaduse](#) §-s 153 (otsuse [3-2-1-199-13](#) p 12). Sellesama sätte kohaselt loetakse tervise kahjustamisest tuleneva nõude aegumistähtjaks kolm aastat sellest ajast, mil inimene sai kahjust ja kahju hüvitamiseks kohustatud isikust teada või pidi teada saama. Need nõuded aeguvad siiski hiljemalt 30 aasta jooksul pärast kahju põhjustanud teo tegemist või sündmuse toimumist.

19. Kahjunõuete esitamise tähtaja kulgemisel lähtutakse kahju ühtsuse printsiibist. See tähendab, et kohe, kui osa kahjuhüvitisest saab sisse nõuda, muutub sissenõutavaks ja hakkab aeguma kogu edaspidi tekkida võiva kahju hüvitamise nõue (otsuse [3-2-1-20-16](#) p 29). Seega tuleb kahjunõude esitamisel arvestada ka võimalikke tulevikus tekkivaid kulutusi.

20. Kui tööandja ei ole nõus Teile kokkuleppe alusel kutsehaigusest tekkinud kahju hüvitama, võite esitada hagiavalduse maakohtule. Maakohtus tsiviilõiguslike vaidluste lahendamise kohta leiate teavet [kohtute kodulehelt](#).

Täna Teid pöördumise eest.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise